

**ТЕКСТ ПІДГОТУВАЛА ГРУПА ЕКСПЕРТІВ
(ЯРОСЛАВ АНДЕЛЬ, ДЖУЛІАНА ДЕ ФРАНЧЕСКО,
КАТА КРАЖНАХОРКАЇ, МЕРІ ЕНН ДЕВЛІГ,
САРА УАТТ, ЗА ПІДТРИМКИ ЛЕВАНА ХАРАТІШВІЛІ)
ДЛЯ РАДИ ЄВРОПИ З НАГОДИ 70-Ї РІЧНИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
КОНВЕНЦІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ**

МАНІФЕСТ

про свободу самовираження у мистецтві та культурі у цифрову епоху

Цей маніфест було вперше презентовано на онлайн-засіданні Керівного комітету з питань культури, спадщини та ландшафту (CDCPP) 30 червня 2020 року та доповнено пропозиціями делегацій, наданими до 2 жовтня 2020 року. Представлення Маніфесту відбулося 10 листопада на пленарному засіданні Комітету.

www.cdcpp/coe

cdcpp@coe.int

Рада Європи – це найстаріший та єдиний загальноєвропейський орган, завданнями якого є забезпечення прав і свобод людини, демократії та верховенства права для 830 мільйонів громадян у Європі. Рада Європи виконує свої функції, керуючись положеннями Європейської конвенції з прав людини 1950 року та за допомогою Європейського суду з прав людини, створеного у 1959 році. З часом до цих законодавчих актів було додано безліч інструментів - правових, моніторингових, підвищення обізнаності та розвитку і зміцнення потенціалу - у секторах політики, що мають відношення до забезпечення поваги та реалізації прав людини у повсякденному житті європейців.

Коли демократія знаходиться під сильним тиском регіональних та глобальних викликів, пов'язаних з політичними, економічними, технологічними, медико-санітарними та екологічними проблемами ¹, 70-річчя Європейської конвенції з прав людини – чудова нагода, аби підкреслити ключову роль мистецтва та культури як потужних засобів для підтримки конструктивного діалогу в демократичних та відкритих суспільствах.

Саме митці та працівники культурної сфери часто вказують на проблеми, роз'яснюють незручну правду, говорять на теми, про які інші звикли мовчати, та роблять невидиме видимим, використовуючи культурно-мистецькі засоби та створюючи простір для суспільної дискусії у межах та за рамками ключових майданчиків політичного дискурсу та у соціальних медіа.

Європейський континент відзначається спільними цінностями та давньою демократичною традицією, і свобода самовираження, включно із мистецькою свободою, є на глобальному рівні однією з найвизначніших та впливових статей експорту. Стаття 10 Конвенції захищає право вільного самовираження, включаючи і свободу мистецького самовираження. В останні роки, в умовах, коли демократія стикається зі зростаючою кількістю викликів, є свідчення посилення втручання певних державних органів а також недержавних сил у свободу мистецького самовираження² у Європі.

Тому Керівний комітет з питань культури, спадщини та ландшафту³ прагне підкреслити, що:

- Права людини є неподільними. Свобода самовираження є ключовим правом людини;
- Необхідно захищати свободу слова від зловживань технологічним розвитком, намагань придушення багатоманітності поглядів у суспільстві або зловживання свободою самовираження задля створення наративів, що розділяють, виховання нетерпимості та ненависті;

¹ Масована дезінформація, збільшення цензури в інтернеті, соціальні та ключові медіа та фабрикування міфів, поширення крайніх правих та крайніх лівих рухів, зростання соціальної та економічної нерівності, деградація довколишнього середовища та зміна клімату в результаті викидів CO₂ - лише декілька прикладів

² Для отримання детальної інформації про напади на мистецькі свободи зверніться до сторінок у соціальних мережах та сайтів таких організацій: Freemuse - www.freemuse.org; PEN International – www.pen-international.org; Index on Censorship – www.indexoncensorship.org; Artists at Risk Connection – www.artistsatriskconnections.org

³ Спираючись на Статут Організації та пам'ятаючи про роль Ради Європи як платформи для конструктивного діалогу та успішного міжурядового співробітництва у культурній галузі з 1954 року (Європейська культурна конвенція)

- Мистецьке та творче самовираження є частиною свободи самовираження, тому митці мають бути захищені від цензури та будь-яких форм тиску чи залякувань. Будь-яке обмеження має відповідати положенням Європейської конвенції з прав людини та прецедентному праву Європейського суду з прав людини;
- Обмеження свободи самовираження та творчої свободи впливають на все суспільство, позбавляють його плюралізму і життєвих сил для провадження демократичних процесів. Екосистема творчої свободи впливає на освіту, культурний розвиток, соціально-економічні стандарти, самопочуття, якість життя та соціальну згуртованість⁴;
- Різноманіття у культурах, мовах, мистецьких формах, а також вільне мистецьке самовираження живлять міжкультурний діалог та співпрацю. Свобода самовираження відображається у розмаїтому та стимулюючому мистецькому та культурному середовищі, сприяє взаєморозумінню та співіснуванню;
- Свобода мистецького самовираження асоціюється, серед іншого, з допитливістю, креативністю, інноваціями, самореалізацією, китичним мисленням, а також іншими компетенціями, які стають все більш необхідними для посередництва між людьми та технологіями: мистецтво та культура є ключовими аспектами прокладання людино-орієнтованого майбутнього, яке може бути відзначене штучним інтелектом та взаємодією між людиною та машиною;
- Мистецтво та культура підкреслюють, виражають, транслують та передбачають реакцію людини на соціальні зміни, забезпечують зв'язок між економічною/технологічною логікою і сталим розвитком. Творчість та розмаїте культурне самовираження, що забезпечуються та стимулюються мистецькою свободою та свободою самовираження, є каталізатором для розроблення політик та планування сталого розвитку;
- Здатність художнього вираження до комунікації та відкритість до нових горизонтів та ідей робить митця, творчу мобільність та мистецьку свободу стратегічним ресурсом для суспільства, який допомагає подолати фрагментацію та є відповіддю на сучасні глобальні виклики;
- У ці тяжкі часи, позначені кризою, викликаною COVID-19, коли доходи митців та культурного і креативного сектору страждають від карантинних обмежень, коли у той же час важливість мистецтва та культури стає все більш помітною, стаючи соціальним ресурсом, який утримує людей включеними у життя, пов'язує одне з одним та надихає, важливо включати митців та культурний сектор до переліку бенефіціарів пакетів економічної підтримки, що надаються державами;
- Сьогоднішні митці та працівники культури створюють спадок майбутнього, часто поєднуючи минуле, теперішнє і майбутнє у своїх діях та творіннях. Їх робота надихає передбаченнями, роздумами про суспільство, увіковіченнями, зміцненням індивідуальної та колективної ідентичності, пробудженням демократичної свідомості;

⁴ Відповідно до Конвенції ЮНЕСКО про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження 2005 року

- Нехтування, пошкодження, підробка та руйнування культурної спадщини, особливо в часи кризи, впливає на права людини. Захист, збереження та зміцнення культурної спадщини має важливе значення для свободи вираження поглядів людського суспільства;
- Віддаючи належне ключовій ролі мистецтва, культури та творчості художників у постійній діяльності, спрямованій на підтримку прав людини, демократії, верховенства права та у продовження 30-ї художньої виставки Ради Європи «Прагнення свободи: мистецтво у Європі з 1945 року» (2012-2015 рр.), Організації запропоновано провести цифрову виставку #exhibition, аби продемонструвати твори мистецтва та культури держав-членів Ради Європи, тематика яких прямо говорить про постійний пошук свободи самовираження та характеризують художників як критично важливих агентів, що забезпечують виживання енергійних демократій у сучасному глобалізованому суспільстві.